

Sözcük sayısı: 3928

Araştırma sorusu: Orhan Pamuk'un "Kırmızı Saçlı Kadın" adlı eserinde baba-oğul arasındaki kuşak çatışması hangi yönleriyle yansıtılmıştır ?

1. Giriş.....	2
2. Baba Oğul Hayata Bakışları ve Genel Hayat Tarzı.....	3
2.1 Cem.....	3-5
2.2 Enver.....	5-6
3. Kuşak Çatışmasının Anlatım Yolları	6
3.1 Zaman Algısı.....	6-10
3.2 Efsanelere Bağlılık.....	10-12
3.3 Babalarının İş Yerlerinin Adı: Hayat ve Sührap.....	12-14
3.4 Gökyüzü ve Yıldızlar.....	14-16
4. Sonuç.....	17
5. Kaynakça.....	18

Giriş

Tezde baba oğul olan Cem ve Enver'in belirgin ve etkin bir baba figürünün eksikliğinde büyümeleri sonucu içine sürüklendikleri iç çatışma, bu iç çatışmanın yazar tarafından nasıl okuyucuya aktarıldığı ve hangi yollarla bu eksiklikle başa çıktıkları anlatılmıştır.

Tezin birinci bölümünde Enver ve Cem'in bir baba figürünün eksikliğine ne yönlerden benzer davranış, eğilim ve tutumlarla cevap verdikleri, anlatım biçimleriyle birlikte anlatılmıştır. Kitapta tanıdığımız iki karakterin bazı olaylara da değinilerek genel bir bağlamda değerlendirilmesi yapılmış, iç çatışma, kuşak çatışması ve bu çatışmaların inişli çıkışlı yapısının kayda değer noktalarda ortaya çıkışının değerlendirilmesi mevcuttur.

İkinci bölümde ise daha çok spesifik anlatım teknikleri, bazı semboller üzerinde tümevarımla çıkarımlar mevcuttur. Kuşak çatışması, daha çok kuşakların iletişim eksikliği üzerinde kurulu olduğu için daha çok iç çatışma şeklinde yansıtılmıştır.

Bu tez çalışmasında, Orhan Pamuk'un Kırmızı Saçlı Kadın adlı romanında, baba figürünün eksikliğinin iki kuşak üzerindeki etkileri ortaya konmuştur. Değerlendirme, çıkarım ve detaylı incelemeler ile bu eksikliğin oğulun yaşamında ne boyutta bir yer kapladığı, bu duruma nasıl tepkiler verdiği ve bu tepkilerin sonucunun yaşadıkları iç çatışmayı dönüp ne yönde etkilediği değerlendirilecektir.

Nobel ödülüne layık görülmüş Orhan Pamuk'un "Kırmızı Saçlı Kadın" adlı romanı daha önce birçok kez incelenmiştir. Ülfet Dağ İlhan ve Gamze Gizem Avcıoğlu tarafından kaleme alınmış "Anlatı içinde anlatı: Orhan Pamuk'un Kırmızı Saçlı Kadın eserinde doğu-batı sentezi" adlı incelemesinde bu tezin içeriği olan babasızlık ve yol açtığı iç çatışmanın aksine eserdeki biri doğuya, biri batıya ait olan -Oidipus ve Sührap ile Rüstem- iki efsanenin kitaba yedirilerek sentezlenmesi ve bunun üçüncü bir olay akışı içinde anlatılması odak noktasındadır.² Sabah adlı gazetenin köşe yazarı olan Hasan Bülent Kahraman³ ise eseri yerli ve yabancı birçok kitapla

karşılaştırarak doğu-batı toplum yapısı ve efsanelerini değerlendirerek daha çok Türk romanındaki yeri açısından ele almıştır. Post modern bir roman olan eserin içindeki temalara ve olgulara değinirken babasızlığa da değinmiş olsa dahi çok üstünde durmamıştır.

Baba Oğul Hayata Bakışları ve Genel Hayat Tarzı

Cem

Cem'in çocukluk ve gençlik dönemindeki babasını son kez görüşü lise birdeyken bir gece babasının Hayat adlı eczanesine yemek götürdüğünde gerçekleşmiştir. Babasının her ne kadar çok baskın bir karakteri olmasa veya Cem'in hayatına müdahaleci bir yaklaşımda bulunmasa da Cem onun yokluğunu belli zamanlarda daha şiddetli olmak üzere hayatının belli anlarında hissetmektedir. Kan bağının, çocuk olmasının bir sonucu olarak annesinin aksine babasına farkında, bilinçli olarak kin beslememiş ancak babasız olmanın kişiliği ve hayatında yarattığı etkiler arttıkça içten içe ona kızmaya başlamıştır. *“Babam kayıplara karıştı diye yıllarca derinden kızmıştım ona.” (Pamuk, 2016, s.115)* Cem, babasından ayrı olmaya doğal bir tepki olarak yanında çiraklık yaptığı kuyucu Mahmut Usta'yı aşamalı olarak kafasında babası haline getirmiş, ustanın da çirak ve usta arasındaki ilişkinin yapısının baba-oğul ilişkisine benzediğini birkaç kez dile getirmesi sonucu bu söylemleri kendince kanıt olarak kabul etmiş, bunun gerçekliğine inanmıştır. (Ne için yaptığının farkında olmasa da babasına benzeyen bir adamın çiraklığını yapabilmek için:) *“Hatta zavallı anneciğimi tehdit ettim”(Pamuk, 2016, s.13)*

Buna karşın Cem büyüdüğü zaman farkına vardığı gibi bir babanın oğlunun hayatı ve kişiliğinin belirlenmesi üzerindeki etkisi bireyin izni olan veya olmayan şeylerin belirlenmesi, sınırlarını tanımasından ziyade oğluna destek vermek, hatalarını kabullenmesine yardımcı olmak ve gelişme sancılarını hafifletmektir. Bu görev bağlamında değerlendirildiğinde Cem'in Mahmut Usta ve babası Akın Çelik arasında yaptığı karşılaştırmalarda bu iki figürün de her

anlamda babanın görevlerini bir bütün olarak üstlenebilecek davranış ve kişilikleri olmadığı anlaşılmaktadır.

“ Babam benimle Mahmut Usta'nın ilgilendiği gibi asla ilgilenmezdi. Mahmut Usta gibi, sabah akşam onunla birlikte vakit geçiremezdim. Ama babam hiçbir zaman bana küçümseyerek bakmazdı. Suçluluk duyarsam, babam hapiste çile çekiyor diye duyardım. Mahmut Usta ne yapıyor da bende bu duyguları uyandırıyor? Neden ona itaat etmek, sürekli onun hoşuna gitmek istiyordum? Bazan karşılıklı çıkrık çevirirken bu soruları cesaretle kendime sormaya çalışır ama bunu bile yapamaz, gözlerimi ustamdan kaçırır, derinden derine ona öfke duyduğumu hissederdim.”(Pamuk, 2016, s.49)

Öncelikle Mahmut Usta fiziksel olarak Cem'in babasını anımsatmaktadır. Mahmut Usta babası aksine Cem ile ilgilenen, onunla konuşan, fikirlerini paylaşan, yürüyen, ona onu eğitmek, onun ibret almasını sağlamak için hikayeler, masallar anlatan, zaman zaman şefkat gösteren, günün neredeyse tamamında vakit geçiren bir karakter çizgisi çizerken aynı anda Cem babasıyla geçirdiği kısıtlı bir zaman diliminde asla Mahmut Usta'yılayken olduğu gibi küçümsenme, azarlanma, bağırılma, korku ve de en önemlisi baskınlık kurulma ve psikolojik olarak Cem'in en beklemediği anlarda ezilme duygularını ve hislerini tatmamıştır. Bu zıt, karışık hisler zaman zaman Cem'in televizyon veya kırmızı saçlı kadına ikisinden de bahsetmekten hoşlanmayışı gibi açık bağlantılar, Cem'in kafasında ikisini de beyinde aynı pozisyona koymasına sebep olmaktadır: Asla tam olarak ihtiyacı olduğu gibi bir baba olamayacak ama istemsizce ve geri dönüşsüz olarak babalık hissi uyandıran bireyler. Cem'in öz babasından ayrılması sonucu psikolojik eğilimi ise önce istemsizce bir baba figürü arayışına girmek, bu figüre karşı başlangıçta beslediği sevgi, saygı ve şükran duygularının zamanla sabırsızlık, öfke ve kızgınlık hisleri bütününe dönüşmesinin akabinde yaşanan, Cem üzerinde bir kara leke bırakan fiziksel ayrılık zorunluluğu sonucu içindeki bilinçli baba figürü isteğinin yok olmasıdır. Bu vazgeçişin devamı olarak gelişen olağan dışı ve trajik bir biçimde ilerleyen,

baba oğulun ön planda olduğu hikaye, destanlara takıntılı derecede ilgili olma durumu ise Cem'in aslında kendi kafasında baba ve oğlu bu destanlardaki gibi tehlikeli, arzu edilmeyen pozisyonlara ataması şeklinde bir koruma mekanizması olarak kendi etrafına bir duvar gibi örülmüş ve hem baba figürünü kendine olumsuz bir olgu olarak aşılmasını sağlamış hem de bu olgunun varlığı ihtiyacını gidermiştir. *“Babam gibi uzun boylu, yakışıklı, inceydi. Ama babam gibi sakin, güler yüzlü değil, öfkeliydi. Çıraqları sık sık azarlıyordu.”* (Pamuk,2016,s.13)

“Babam siyasi sır tutma alışkanlığından, yaptığı önemli şeylere beni katmaz, fikrimi almazdı. Mahmut Usta ise kuyuyu nerede kazacağına karar verirken önce düşüncelerini benimle paylaştı. Burasının zor arazi olduğunu anlattı, Bu çok hoşuma gitti, onu sevdim. Ama sonra içine döndü ve kararı bana hiç sormadan, açıklamadan verdi. Üzerimdeki gücünü, ilk böyle hissettim. Babamdan hiç görmediğim bu şefkat ve yakınlıktan hem hoşlanarak, hem de bir anda ona kızarak.” (Pamuk,2016,s.19)

Enver

Enver, Cem'in aksine öz babası sandığı kişi tarafından yeteri kadar umursanmamış, bu yüzden baba figürünün eksikliğini yanında bu figüre karşı odaklanmış bir nefrete de sahiptir. Yıllarca baba demek onun için üstüne düşen sorumluluğu reddedecek kadar cesur olmasa da sürekli olarak kaçan, çok sevdiği ve yakın hissettiği annesini tek başına bırakan bir bireydir. Daha sonrasında aslında öz babası olan Cem'e gönderdiği iletişim çağrısının cevapsız kalması üzerine kafasında çizdiği bu olumsuz ve umursamaz baba algısı pekiştirilmiş olur. İki ayrı bireyin de Enver'i bir baba olarak yalnız bırakması onun bu durumu kabullenme içine girmesine sebep olmuş ve kendini kendince böylesine acımasız, yalancı, yapmacık bir dünyadan soyutlamayı seçmiştir. Genel duygu durumu hüznüldür ve asilik üzerine kuruludur. Onu koruması gerekenin bundan kaçıyor oluşu, onu gerçekten korumak isteyen annesine intikam duygularını yöneltmesini tetikler.

“Turgay'ın eve hiç uğramadığı lise yıllarındaki hüznü, ancak sıradan bir üniversiteye girebilmesi, ona duyduğum bütün aşkıma rağmen saklayamadığım hayal kırıklığım da kırdı onu. O yıllarda benimle tartışmaktan, dediğimin tam tersini söylemekten zevk almaya da başladı. Okuduğu resimli romana burun kıvrıp, seyrettiği kanalı değiştirence ‘Sen ne anlarsın’ derdi öfkeyle. Saçını hapishane kaçkınları gibi kısacık kestiğinde, dinciler gibi sakal bıraktığında, meczuplar gibi üç gün tıraşsız gezindiği zaman onun için meraklandığımı görünce bundan hoşlanır, bir kavga çıkartırdı. Bazan karşılıklı birbirimize bağımdık. O da kapıyı vurup giderdi.”(pamuk,2016,s.184)

Son olarak babasıyla o farkında olmadan konuşan, onu yürüyüşe çıkararak Enver başlangıçta çok saygılı ve sakin bir profil çizmiş olmasına karşın konuşma ilerledikçe ve Cem oğlu Enver'den bahsetmeye başlayınca giderek gerilim tırmanmış ve aslında konuştuğu kişi başından beri babası olmasına rağmen kızmaya başlamış, ukala, saygısız tavırlar takınmaya başlamıştır. Babasının varlığı zaten içinde kopmakta olan fırtınaların yönünü değiştirmiş, onu fiziksel şiddete yöneltmiştir. Kırmızı saçlı kadının kendi ağzından anlattığı kısımda tanıdığımız mental ve duygusal bakımdan dengesiz sayılabilecek Enver'in babasızlık sonucu şekillenen inişli çıkışlı yapısına tanık oluruz.

Kuşak Çatışmasının Anlatım Yolları

Zaman Algısı

Eserin Cem'in bakış açısından aktarılan 2 kısmı vardır. İlki onun çıraklık döneminin sonuna kadar olan dönemini anlatırken ikinci kısım trenle Öngören kasabasından evine dönüşünden ölümüne kadar olan zaman dilimini anlatır. Yazar, bu iki kısımda çok zıt anlatım teknikleriyle olayları aktarması okuyucunun zaman algısını değiştirmekte olup Cem'in duygu durumu ve baba eksikliği, annenin toplumdaki çekinikliği, Cem için hayatın gerçekliği ve geçirdiği transformasyonları anlatmak gibi birçok işleve sahiptir. Cem'in Öngören kasabasında çıraklık yaptığı dönemi içine alan 1. kısımda sahneleme anlatım teknikleri hakimdir. Özellikle

diyaloglar, tasvirler ve ayrıntılı eylem bu bölümde en çok görülen anlatım biçimleriyle Cem'i bir birey, karakter, istemsizce baba arayışı içinde olan bir genç olarak tanıırken iç konuşma, bilinç akışı ve iç çözümlemenin büyük görevleri vardır. Cem hem kuyu kazarken karşılaştıkları olumsuzluklarla ilgili hem de annesi, babası, kırmızı saçlı kadın ve Mahmut Usta hakkındaki fikirlerini dile getirirken okuyucuyla aracı bir anlatıcı olmadan en içten gelen sitemlerini, mutluluk, heyecanlarını paylaşmıştır. Olay bakımından olduğu kadar duygu ve düşünceler bakımından da çok yoğun olan kısmın gerçekleştiği zaman Cem'in kişiliğinin oturduğu asıl zaman olduğuna işaret etmektedir. Her ne kadar Cem'in bakış açısından anlatılan diğer kısmında da düşüncelerine, kaygılarına yer verilmiş olsa da zaman atlama tekniğinin yoğun kullanılarak yaklaşık 30 yıllık bir sürecin anlatıldığı bu kısım okuyucuya Cem'in hayatındaki yapılanmanın olaylar bakımından ağır bastığını, iç gelişim, olgunlaşma bakımından belirli bir sorgulamadan ziyade yaşamın akışına karşı düşüncelerini dile getirdiğini vurgulamaktadır. Oysa ki ilk kısımda doğa ve basit yaşamın içinde olaylar açısından tutarlı bir uyarılma rutini olmadan yaşayan Cem, hayatında gerçekleşen belli başlı birkaç olay hakkında sürekli kafasında karşılaştırmalar, değerlendirmeler yapmakta; sık sık yoğun duygular hissetmektedir. İç dünyanın yaratılmasındaki bu zaman ve detay zıtlığı Cem'in asıl kişiliğini bir baba yoksunluğu ve baba arayışı içinde olduğu süreç ve travmatik bir şekilde bu arayışı bıraktığı zamanla örtüşmektedir. Bundan çıkarılabilecek asıl sonuç ise Cem'in yetişkinliğinde sahip olduğu kişiliğinin gelişmesi baba figürünün eksikliğini en çok hissettiği zamanda maksimum hıza ulaşmış, bu eksikliği kapatmak için çabalamayı bıraktığında ise yavaşlamıştır. İnsanlarda kişiliğin oluşmasındaki en büyük etken iç çatışmasına eşlik eden kuşak çalışmasıdır. Cem daha sonra baskılanacak olan en büyük iç çatışmasını gençliğinde geçirmiştir.

Kitaptaki alışılmışın dışındaki yazıcı ve anlatan uyumsuzluğu sayesinde aynı zaman algısı Enver'in iç dünyasına dair ipuçları da sunmaktadır. Her ne kadar ilk iki kısım Cem'in ağzından yazılmış olsa da Kırmızı saçlı kadının yazdığı üçüncü bölümde aslında kitabı yazanın

cezaevindeki Enver olduğu belirtilmiştir. Enver'in babasının dűřüncelerini aklında canlandırıp aktarması aslında bize onun babasını anlayıp onunla empati yapabildiğinin bir göstergesidir. Aynı zamanda bu empati yeteneği aslında onun içinde bulunduğu iç çatışmadan kurtulamadığını göstermektedir çünkü hala babasıyla bir kuşak çatışması içinde olup on kızgın olsa veya onu öldürmüş olsa dahi bu dűřünceleri hala yazılı bir şekilde anlatabilecek derecede hissetmektedir. Toplamda 1 ayı kapsayan ama bir baba figüründen bahsetme fırsatı sunan kısma 30 yılda yaşanan her řeye verdiği aynı önemi vermiştir. Onun için babasının nasıl karısı Ayře ile mutlu olduğu, başarılı bir hikâyeyi anlatmaktansa aktif şekilde bir baba figürünü arayışını, gizli bir şekilde yapılan işleri anlatmak daha heyecan vericidir. Bunun yanında kalan sürede yaşananlarda baba-ođul ilişkisi üzerine kurulu efsanelere kapladığı zamana oranla büyük yer vermiştir. Ayrıca tasvir ve kiři tanıtımı tekniklerini kullanması anlattığı zaman ve mekânı kendisi için gerçek kılmak istediğine işaret eder.

Babasını öldürmeden önce onu öldürmek için Mahmut Usta'dan intikam almak, annesini kandırması ve birçok başka sebebi olduğunu belirten Enver'in babası konusunda olumsuz bir izlenimi olması yanında babasıyla zıtlaşması, her yanlış veya muallak lafını irdelemesi, kendisini terk etmesi konusunda onu sorgulaması kitapta diyalog biçiminde kurgulanmıştır. Bütün bu dűřünceler diyalog biçimi dolayısıyla planlı, toparlanmış bir biçimde okuyucuya sunulmuştur. Genelde söylenenlerin hissedilen ve dűřünülenlerin sadece bir kısmı olması hesaba katılırsa Enver'in muhtemelen daha agresif ve sinirli bir ruh hali içinde olduğu varsayılabilir. Öz babası hakkında bunları dűřündükten sonra onun hakkında 1. kısımda saygılı, zeki, arada Mahmut Usta'yı kandırıp kendi annesini takip etse de saf ve çoğunlukla iyi niyetli bir kişilik çizmiştir. Babasının en yoğun şekilde babasızlık çektiğini dűřündüđü sıralarda yaptığı bu objektif anlatım Cem'e farkında veya farkında olmadan bir yakınlık duyduğunu gösterebilir. Bu ikilik Enver'in Cem'e nazaran baba figürünün eksikliğinin sonuçlarını daha dengesiz bir şekilde deneyimlediğine işaret eder. Cem, belli bir dönem bu eksikliği çektiyse de

bir katil olmanın yükü altında zamanla içindeki bu çukurun üstünü örtmek zorunda kalmıştır. Enver ise hayatı boyunca bir karakter, bir olgu olarak babayı zaman zaman önemsemiş zaman zaman ise hissettiği yalnızlığın temel sorumlusu olarak görerek kinle dolmuştur. “*...Babalık benim için önemli bir şey.*” (Pamuk,2016,s.168)

“*‘Annenin karnına düşürdükten sonra Oğlunu hayatının sonuna kadar koruyup sahiplenene, güçlü, şefkatli kişidir baba. Dünyanın başlangıcı ve merkezidir o. Bir baban olduğuna inanıyorsan, onu görmesen bile kendini iyi hissedersin, onun orada olduğunu, gelip seni şefkatle koruyacağını bilirsin. Benim öyle bir babam olmadı.’*” (Pamuk,2016, s.168)

“*‘Babasız büyürsen âlemin bir merkezi ve sınırı olduğunu anlamaz, her şeyi yapabileceğini sanırsın...’ dedi Serhat. ‘Ama bir süre sonra ne yapacağını bilmez, dünyada bir mana, bir merkez bulmaya çalışır, sana hayır diyecek birini aramaya başlarsın.’*” (Pamuk,2016, s.161)

Enver’in zaman örgüsü bakımından bu kadar tutarsız davranmış olmasının bir başka anlamı da Cem yani babası ile baba figürü bakımından benzer çocukluk ve gençlik dönemleri geçirmiş olmalarıdır. İkisinin de babaları (Enver çocukluğunda Turgay’ı öz babası sanmaktaydı) hayatlarında etkin bir role sahip değildir. Cem’in babası iki kere uzun süreli hayatından çıkmış ardından lise birden sonra Cem evlenene kadar bir daha dahil olmamıştır. Ardından Mahmut Usta’da kendi babasını anımsamış, onu baba yerine koymuştur. Enver’in babası Turgay ise kırmızı saçlı kadının anlattıklarına göre sık sık eve geç gelmekte çoğu zaman da geceleri hiç gelmemekte, Enver’in hayat çizgisine pek dahil olmamıştır. Ardından Enver de tıpkı babasının yaptığı gibi Mahmut Usta’yı babası gibi görmeye başlar. “*‘Enver anlattı. O burada muhasebecilik yapar. Mahmut Usta aslında onun babası gibidir. Çok yakınlardı bir ara.’*” (Pamuk,2016, s.156)

Dolayısıyla Emver babası Cem'in hikayesini anlatırken aslında bir yazar olarak kendine de tercüme olmuş, içine kapanık olarak geçirdiği yıllar boyunca dile getirmediği duygularını anlatma, bu sırada bir nevi bu duygularını düzenlemeye dengeli bir sonuca kanalize etmeye çalışmıştır.

Efsanelere Bağlılık

Eserde “Oidipus” ve “Sührap ve Rüstem” efsaneleri leitmotif anlatım tekniği bağlamında sık sık farklı kişiler tarafından, değişen zaman ve mekanlarda tekrarlanmış, olay örgüsünün iskeletinde yer edinmiştir. Bu iki hikâyeye, eser dışında değerlendirildiğinde trajik veya dramatik bir şekilde gelişip sonlanan, baba-oğul ilişkileri üzerine kurulmuş iki ayrı kültürün efsanesidir. Basitçe karşılaştırmak gerekirse Oidipus efsanesinde ana olay Oidipus'un farkında olmadan kendi babasını öldürüp annesiyle yatması, ardından kralın katilini araştırırken adım adım aslında aradığı kişinin kendi olduğunu anlaması üzerine kuruludur. Bir İran efsanesi olan “Sührap ve Rüstem”de ise babanın farkında olmadan kendi oğluyla savaşip onu ölümcül bir şekilde yaraladıktan sonra karşısındakinin oğlu olduğunu anlaması ve acı, suçluluk içinde oğlunun kollarında ölmesini izlemesi üzerine kuruludur.

Oidipus hikayesini Cem, Mahmut Usta'nın çıraklığını yaparken ustasını rahatsız etmek için anlatmış, ustası bu hikâyeden ileti olarak kaderden kaçılmayacağı sonucunu çıkarmıştır. Sührap ve Rüstem hikayesi ise ilk defa İbretlik Efsaneler Tiyatrosu'nda karşımıza çıkmış ve efsaneden oynanan kesitte yaşadığı trajedi karşısında ağlayan anne rolünde kırmızı saçlı kadın vardır. Sadece bir gecesini beraber geçirdiği, oğlunun babası olan adamın oğlunu öldürmesine ağlıyordur rolünde. *“Kırmızı Saçlı Kadın arkadan gördüğü iki savaşçı için derin bir acı çekiyordu. O da birbirini öldürmek isteyen erkekler gibi pişmandı.”* (pamuk,2016,s.66)

İki efsaneyle de Öngören'de karşılaştıktan sonra Cem hikayeleri defalarca farklı yerlerde duyar, dinler okur, ülke ülke, müze müze dolaşarak efsanelerin canlandırıldığı tabloları

görmeye gider ve başarılı inşaat şirketinin adını da Sührap koyar. Bu iki efsane karısıyla tanışması dışında başına gelen en güzel şey haline gelir.

Leitmotif tekniğinin bir sonucu olarak bu efsaneler kitapta simgeleşmekte, aynı zamanda önseme tekniğiyle kitabın çözümlenme noktasını işaret etmekte, adım adım yaklaştırmaktadır. İki efsane Cem için bir fikrin gerçekliğini kendine kanıtlamak için kullandığı araçlardır: baba-oğul ilişkisinin dengesiz olduğu ve birey için zarar teşkil edebileceği. Aynı zamanda okuyucu için Cem her ne kadar bu ilişkiye böyle bakıyor olsa da aslında baba figürünün iyi veya kötü bir şekilde onun için var olması gerektiğinin kanıtıdır. Somut bir şekilde bir bireye bu görevi yükleyemeyeceğini düşündüğü, bundan korktuğu bu efsanelere sarılmıştır. Babanın herhangi bir türünün insan için gerekliliğini simgelerken aynı zamanda gelecekte Cem'in ölüm şeklini önsemeyle göstermektedirler. Baba veya oğul katlinin bu kadar çok tekrarlanması eserde baba temasını vurgulamakta ve Cem'in kuşak çatışmasının varlığını hatırlatmakta, her hareketinde ve bağlı olduğu şeylerde mevcudiyetini vurgulamaktadır. Aynı zamanda baba-oğul ilişkisinin bu kadar uç örneklerle ifade edilmesi bu iç çatışmanın inişli çıkışlı olduğunu da kanıtlamaktadır.

Önseme tekniğinin öne çıktığı önemli bir nokta ise Sührap'ın hikayesiyle ilk karşılaştığımız İbretlik Efsaneler Tiyatrosunda anne rolünü kırmızı saçlı kadının oynaması ve Mahmut Usta'nın Oidipus hikayesinden çıkardığı kaderinden kaçamayacağı sonucudur. Cem'in hayatını adadığı bu iki hikâyenin kahramanları birleşerek Cem'in hayatındaki insanlara atanmıştır, çeşitli özellikleri ile beraber örülmüştür ve sonunda da efsanelerin trajik sonu gerçek olmuştur. Cem, 30 yıl önce, gençliğinde önemsiz bir olay gibi görünse de Hayri Bey ve oğlunun top oynadığı yerde, baba-oğul ilişkisinin güçlendirildiği mekânda öldürülmüştür ve olaydaki oğulun babası yine kırmızı saçlı kadındır. Aynı zamanda yaklaşık 30 yıl boyunca katil olduğunu hissettiren olay da burada yaşanmıştır. Sonuç olarak Mahmut Usta'nın Cem'in hayatını harcadığı Oidipus hikayesinden çıkardığı gibi kaderin kurbanı olarak, Oidipus hikayesindeki

kral ve baba olan Laius gibi oğlu tarafından öldürölmesi önseme tekniğinin önemli bir kullanımıdır. “*Daha sonra baba oğul arazinin bir köşesinde futbol oynadılar...*”(Pamuk,2016,s.57)

Babalarının İş Yerlerinin Adı: Hayat ve Sührap

Eserdeki ana tema olan babanın hayattaki yerini değerlendirirken Enver ve Cem’in babalarının önemli bir parçası olan iş yerlerinin isimleri engellenemez bir şekilde içine sürüklendikleri ve hayatlarını kapsayan kuşak çatışmanın doğasını kökten yansıtmaktadır. Cem’in babasının iş yerinin adı Hayat’ken Enver’in babasının yani Cem’in iş yerinin adı Sührap’tır. Bu iki kelimenin çağrıştırdıklarının karakterlerin hayata bakışını etkilediği saptanmıştır.

Cem’in babasının Hayat adlı bir eczanesi vardır. Hem eczane hem de adı hayat olan bir iş yeri yaşamı, canlılığı, yaşama bağlanmayı ve bunun dışında genel anlamda pozitif düşünceleri çağrıştıır. Hastalıklar veya olumsuz durumlarla mücadelenin kilit bir zinciridir aynı zamanda eczane kavramı. Dolayısıyla mücadele ve umut da “Hayat” eczanesinin bir parçasıdır. Cem’in iç çatışmasında da benzer karakteristik özellikler mevcuttur. Her ne kadar belirli noktalarda babasına kızdığını, içten içe, daha çok düzensiz bir kafa karışıklığı veya duygu yoğunluğu anında bilinç akışı tekniğiyle hissetse de ona sürekli bir kin beslememiş, hatta babasının kırmızı saçlı kadınla aşk yaşadığını öğrendiğinde bile sadece çok şaşırılmış, yalnız hissetmiş ama ilk tepki olarak öfke hissetmemiştir. “*Öğrendiklerimden serseme dönmüştüm.*”(pamuk,2016,s.139) Aynı şekilde babasızlığı zaman zaman içinde hissetmiş ama bu yüzden içine dönük, insanları içten içe sevmeyen, onlara güvenmeyen bir insan olmamıştır. Bu eksiklikle yaşamayı öğrenmiş, bunu kabullenmiş, hayata sarılmış, mücadele etmiştir.

Öte yandan Enver'in babasının ona ifade ettikleri ve hayatındaki yeri ihmal edilerek, objektif bir bakış açısıyla değerlendirilirse Sührap, bir efsane parçası olarak acı, ölüm, trajedi, suç, hayal kırıklığı ve üzüntüyü çağrıştırmaktadır. Buna paralel olarak Enver'in annesi tarafından anlatılan yaşamının yanında babası Cem'le olan ilk ve son etkileşimi değerlendirildiğinde Cem'in özellikleri ve perspektifinden kayda değer farklılıklar göstermektedir. Öncelikle Cem'in annesine olan asla değişmeyen sevgi ve saygı dolu davranışlarının Enver'de asilik, başının dikine gitme, hakaret etme kavga ve bağırış; büyük bir bağlılık, dertleşme, güven ve sevgi arasında gidip geldiği görülebilir. Bunun yanında Enver'in genel tutumu keder ve öfke doludur ki Sührap en başta bunlarla özdeşleşir. Hayata mücadeleyle devam etmemiş, derslerinde başarılı olmamış, ortalama bir üniversiteye gitmiş, sonunda ortalama bir işe sahip olarak muhasebecilik yapmaya başlamıştır. Kırmızı saçlı kadın onun başarıdan ziyade mutluluğa sahip olmasını istediğini belirtse de neticede başarılı veya zengin olamadığı için Sührap ile Rüstem'deki gibi istemsiz bir hayal kırıklığına yol açmıştır.

Baba-oğulun tek karşılaşmalarındaki diyalog ve iç monologlar da ikisinin de düşüncelerini, çatışmalarını birinci elden karşılaştırma fırsatı sunmaktadır. Enver her ne kadar lokantadan ayrılmadan saygılı ve normal bir tutum göstermiş olsa da kuyuya olan kısa yolculuklarında negatif ve kışkırtıcı bir tavır almış, Cem ise her zaman saygılı davranmaya çalışmış, söyleyeceklerini düşünerek söylemiştir. Kendisine şüpheli gelen söylemleri içinden söylemeyi saygısız ve yıkıcı olmamayı tercih etmiştir. Babasız olmaya verdikleri tepkilerdeki farklılık göze çarpmaktadır. Enver babasını suçlayıcı bir tutum içindedir. Onun yüzünden dünyada yalnız hissettiğini, boşluk içinde sürüklendiğini savunmuş, durumdan şikâyet etmiştir. Cem ise yapıcı bir tavırla yaklaşmış, kendisinin de aynı durumda olduğunu ortaya koymuş ve bir birey olmasında babasız olmasının yardımcı olmuş olabileceğini söylemiş, babasızlığın her şeyi yok etmediğini izah etmiştir. Özetle birisi yaşadığı olumsuzluklara karşı umut dolu ve

içinde bunu aşabileceğine dair bir düşünceyle yaklaşırken diğeri için bu olumsuzluk devamlı bir acı ve hüznün kaynağıdır ve bu yüzden suçlayacak birisine ihtiyacı vardır.

Baba oğulun aynı yoksunluk sonucu yaşadıkları iç çatışmaların temel yapısı yine sorunun kendisi sayılabilecek birey olan babalarının iş yerlerinin ismiyle uyum içindedir. Hayat ve Sührap'ın çağrışımları oğullar tarafından adeta içselleştirilmişçesine kişilik ve yaşam tarzı haline gelmiştir.

Gökyüzü ve Yıldızlar

Lacivert gökyüzü ve özellikle de ışıltılı parlayan yıldızlar Cem'in Mahmut Usta'nın yanında çıraklık yapmaya başladığı ilk günden itibaren leitmotif anlatım tekniği kapsamında tekrarlanmıştır. Gökyüzü ve yıldızlar, Cem'in dünyaya, "alem"e olan bağlılığını, bilinmeyen ve büyük olana karşı hayranlığını gösterir. Aynı zamanda Cem'in aklında ve hayatında derin temellere sahip olan gök ve yıldızlar, onun doğaya içten içe tutkunluğuna işaret ederken çocukluğundaki sürekli devam eden temel bir iç çatışmanın kanıtıdır. Cem, iç çatışmalarının yalnız aleni olaylar veya spesifik düşünceler, kurgular, endişeler, kıskançlıklar tarafından tetiklenenlerinin farkına varabilmekte, üstüne gidip bunun hakkında düşünüp değerlendirme yapabilmektedir. Oysa ki kullanılan leitmotif tekniği Cem'in bazal olarak, fark edemediği bir iç çatışma ve aslında kaçış içinde olduğunu okuyucuya göstermektedir. Toprağın içine girip hayranı olduğu yıldızlardan her gün biraz daha uzaklaşırken giderek daha sık yıldızlardan bahsetmeye başlamış, yaptığı işle daha çok zıtlaşmıştır. *"Göğe çıkıp yıldızların ışıltısına ulaşmak yerine, şimdi üzerinde uyuduğumuz toprağın içine girmeyi hayal etmemiz doğru muydu?"*(Pamuk,2016,s.17) Mahmut Usta'nın Cem için büyümlü bir olay olan yıldız kaymasının bir insanın dünyadan ayrılmasıyla özdeşleştirilmesi de Cem'in babası yerine koyduğu Mahmut Usta ile içten içe bir değer çatışmasına girmesine sebep olmuştur.

“Bir keresinde, servi ağaçları arasından gözükten gök parçacığının içinde bir yıldız kaymış, aynı anda ikimiz de ötekine dönüp: ‘Gördün mü?’ demiştik. Çadırın kenarında oturup sohbet ederken sık sık kayan yıldızları görür, konuşurduk. Mahmut Usta'ya göre her yıldız bir hayatı işaret ediyordu... Bana kızmasın diye anlattığı her şeye inanmalı mıydım?”
(Pamuk,2016,s.33)

“...gökyüzünün güzelliğine bakıyordum. Otların arasına şimdiden gecenin serinliği inmişti. ‘Ustacığım’ diye bağırdım karanlığa doğru. ‘Bizim kuyudaki nikelden, demirden kayaların her biri gökten kayıp buraya düşen birer kuyruklyıldız olmalı’.” (pamuk,2016,s.56)

Aslında içinde bulunduğu karışık olaylar bütünü içinde gök ve yıldızlar Cem için doğaya kaçış demektir. Büyük bir sisteme olan hayranlığı, çok ihtiyaç duyduğu aidiyet duygusunu gidermesine yardımcı olur. Her ne kadar gününün çoğunu doğada geçiriyor olsa da yaptığı yoğun fiziksel aktivite yüzünden bunun bilincine varamamakta ve hem mutlu hem de öfkeli, üzgün anlarında insanlarla bağlantısız bir yer ile yakın olmayı arzulamaktadır. Bu da Cem'in çatışmasının dış çatışma gibi olduğu, yüzeye yakın olduğu gibi görünmesine karşın herhangi bir insandan çok daha uzakta olduğunu, ruhunun derinliklerinde olduğunu anlamına gelir. *“...gecenin içinde kaybolmuş, karanlıkta her şey ruhumun içinde kördüğüm olmuştu.”*(Pamuk,2016,s.15)

Son olarak bu simge ve etrafındaki dünyanın düzenli farkına varış asla tam olarak sahip olduğu bir kişi veya nesneye hayranlık duyma ihtiyacını da bilinçsizce gidermesine yardımcı olmaktadır. Bu hayranlık duyduğu olgunun İbretlik Efsaneler Tiyatrosu'nun tepesinde ve kırmızı saçlı kadının eteğinde olması bu hayranlık ve bağlılık duygusunun kırmızı saçlı kadınla özdeşleşmesini sağlayarak Cem'in halihazırda kırmızı saçlı kadına hissettiği yoğun duyguları

katlayarak artırmış, gelecekte kendi ölümüne sebep olacak oğlunun doğmasını sağlayacak olayın gerçekleşmesini kolaylaştırmıştır.

“Burasının Hayri Bey’in arazisi olduğunu bana kanıtlayacak tek şey fabrika duvarlarının sonsuzluğa kadar uzaması ve on altı yaşında hissettiğim gibi, gökyüzünün bana yakın olduğu duygusuydu.”(Pamuk,2016, s.162)

SONUÇ

Orhan Pamuk'un Kırmızı Saçlı Kadın adlı eseri temel dokusu babasızlığın birey üstündeki etkileri olan bir araştırma ile değerlendirilmiştir. Öncelikle yaşadıkları iç çatışmanın doğası buna verdikleri tepkiler Cem ve Enver için iki ayrı bölümde toplanmış ikinci bölümde ise bu çatışmanın hangi anlatım biçimleri ile okuyucuyla buluştuğu, hangi olay ve sembollerle karakterlere bezendiği anlatılmıştır.

Cem henüz lise hayatına yeni adım atmışken babası tarafından terk edilen bir gençtir. Daha bu terk edilme hissi yeni yeni ve derin bir eksiklik hissi içine işlememişken bir iç çatışmaya girmiş, yanında çalıştığı Mahmut Usta'yı babası bellemiştir. Ardından onu kuyuda ölüme terk ederek gittiği için baba figürünü somut bir bireyle doldurmaktan kendini alıkoymaya başlamıştır. Bu sırada babasının iş yerinin ismini benimsemişçesine hayata tutunup kendine bir düzen kurmaya başlamıştır. Baba konusuyla meşgul olmak için düzensiz bir baba-oğul efsanesi takıntısı başlar. Bu da içindeki kuşak çatışmasının devamlılığına işaret eder. Enver ise babasızlık sonucu daha sert, daha tutarsız bir iç çatışmayla kurgulanmıştır. Ana karakter olmadığı için tezde özellikle asıl anlatıcının o olması, annesi tarafından anlatılan anekdotlar ve olay akışının sonundaki ölümlerle sonuçlanan yüzleşme üzerinden değerlendirilmiştir.

Sonuç olarak Pamuk'un yapıtında baba figürünün ne kadar önemli olduğu, ne düzeyde bir psikolojik çatışmaya sebep olabileceği ve bu çatışmanın nasıl seyredebileceğinin herhangi iki birey için ne kadar farklı oldu görülmüştür.

Kaynakça:

1: Pamuk, Orhan. Kırmızı Saçlı Kadın. 1st ed., Yapı Kredi Yayınları, 2016.

2: Dağ, Ülfet & Gizem AVCIOĞLU, Gamze. (2016). ANLATI İÇİNDE ANLATI: ORHAN PAMUK'UN "KIRMIZI SAÇLI KADIN" ESERİNDE DOĞU-BATI SENTEZİ. Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi. 1. 351-351. 10.21563/sutad.270395.

3:"Hasan Bülent Kahraman Yazıları - SABAH Köşe Yazarları." Sabah, Www.sabah.com.tr, www.sabah.com.tr/yazarlar/kahraman/arsiv?getall=true.

4: Kahraman, Hasan Bülent. "HASAN BÜLENT KAHRAMAN - Çağcıl Bir Tragedya: Kırmızı Saçlı Kadın." Sabah,www.sabah.com.tr,12Feb.2016,www.sabah.com.tr/kitap/yazarlar/kahraman/2016/02/12/cagcil-bir-tragedya-kirmizi-saclı-kadin.